

Isabelle Cassiers en Géraldine Thiry,
Forum voor andere indicatoren van rijkdom*

Hoe de vooruitgang van de maatschappijen meten zonder het bnp?

Dat het bruto nationaal product (bnp) geen indicator is voor het welzijn en de levenskwaliteit weten we al lang. Het is een monetair samenraapsel dat de jaarlijkse activiteit van een land evalueert louter op basis van handelswaarden. Tientallen jaren werden groei van het bnp en vooruitgang van maatschappijen in grote mate gelijkgesteld, alsof het eerste een noodzakelijke en toereikende voorwaarde was voor de verwezenlijking van het tweede. Dit verband wordt vandaag sterk betwist.

Vele onderzoeken tonen aan dat de levensstandaard de voortdurende groei van het bnp vaak niet volgt. Concreet denken we bijvoorbeeld aan de stagnatie van de subjectieve indicatoren van de levensvoldoening, de aftakeling van de objectieve indicatoren die het sociale en economische welzijn meten, en vooral de alarmerende resultaten van de milieu-indicatoren. Recentelijk werd door middel van grootscheepse (Wereldforums van de OESO) of sterk in de media uitgesmeerde initiatieven (Stiglitz Commissie) de vraag gesteld: "Wat na het bnp?" Als deze indicator, die wordt gebruikt als motor voor de economische beleidsvorming, misleidend is, is het dan niet hoog tijd om dit te veranderen? Paul

Krugman vat het onverbloemd samen: "Waarom is groei belangrijk als er geen planeet meer is?" Hoe kan men wat telt (natuurbehoud en onze menselijke waarden) en wat geteld wordt (de indicatoren op basis waarvan we besturen) met elkaar verzoenen?

“De vraag die onze indicatorkeuze zal bepalen is niet onschuldig: in welke wereld willen wij leven?”

Uit de debatten over dit thema, komen drie vereisten naar voor:

1. Resultaten meten in de plaats van een monetair gewaardeerde productie: de alfabetiseringscijfers zijn van groter belang dan de uitgaven voor opvoeding, waarvan de doeltreffendheid niet in acht genomen wordt. Het is niet nodig bepaalde activiteiten die tegen elkaar opwegen de facto tweemaal te waarderen (vervuilen en saneren, vernietigen en opbouwen, ziek worden en genezen). Het is een kwestie van gezond verstand.
2. Rekening houden met de diversiteit van het patrimonium kunnen we ons niet langer tevreden stellen met het louter waarderen van de activiteiten- en inkomensstroom (dat doet het bnp) en de aderlatingen van de rijkdommenvoorraad negeren. Voor wat de natuurlijke rijkdommen betreft, is dit vandaag de dag een prangende vraag die ook zou moeten gesteld worden voor alle vormen van rijkdom die we kregen en die we moeten

doorgeven zoals cultureel erfgoed, historische plaatsen en monumenten, verzamelde kennis. Onze verantwoordelijkheid tegenover de komende generaties staat hier op het spel.

3. De vraagstelling rond verdeling integreren: de groei van een globaal inkomen kan zeer klasse gebonden zijn. Een verhoging van het bnp per persoon belet niet dat sommige inkomens verminderen. Bij de bevolking wekt dat het gevoel op door de cijfers te worden bedrogen. De statistieken zouden ook andere vormen van ongelijkheid moeten waarderen: de toegang tot water, opvoeding, de impact van de opwarming van de aarde. Rechtvaardigheid en democratische vertegenwoordiging staan hier op het spel.

Het bnp vervangen is een moeilijke oefening die de grootste aandacht verdient. De complexiteit heeft niet zozeer met statistieken te maken: er werden heel wat alternatieve indicatoren uitgedacht, afgewogen, berekend, gepubliceerd. De oefening is vooral complex omdat er waarden aan het wankelen worden gebracht waar één of twee generaties prat op gingen. Iedere indicator verbergt een unieke visie van vooruitgang in zich. De vraag die onze indicatorkeuze zal bepalen is niet onschuldig: in welke wereld willen wij leven? Dat is de reden waarom men ze niet alleen aan deskundigen mag stellen, maar ze het onderwerp van een democratisch debat moet uitmaken. Het is een gepassioneerde vraag, want ze stelt ons in staat onze doelstellingen van een andere kant te benaderen en opnieuw te bepalen.

Wie vindt dat deze vraag voorbehouden is voor enkele idealisten met als voorwendsel dat de groei van het bnp noodzakelijk is voor het scheppen van nieuwe arbeidsplaatsen, het overleven van de ondernemingen en de gezondheid van de openbare financiën, heeft ongelijk. De tijd dat iedere groei van activiteiten en inkomsten goed was, is voorbij. Er kost wat kost aan vasthouden is een achterhoedegevecht. Nu moet er dringend voor worden gezorgd de taart niet groter te maken, maar ze te bakken zonder brokken, er de voedingswaarde van te verhogen en ze beter te verdelen. ●

* Isabelle Cassiers is hoogleraar economie aan de UCL, onderzoekster FNRS en lid van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven. Géraldine Thiry is assistente aan de UCL. Ze werkt aan een doctoraat over alternatieve indicatoren voor het bnp. Ze zijn beiden lid van het Forum voor andere indicatoren van rijkdom (FAIR).